

1. ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2025-2026

ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ (τάξεις: Α', Β', Γ', Δ', Ε' και Στ')

Η διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος οργανώνεται γύρω από τους άξονες της προφορικής και της γραπτής επικοινωνίας, με άξονες αναφοράς την έκφραση και την κατανόηση και σε όλες τις φάσεις της διεξαγωγής της, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις διαφοροποιημένες ικανότητες και δεξιότητες των μαθητών/τριών ενεργοποιώντας το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή τους στις προβλεπόμενες δραστηριότητες/εργασίες.

Επίσης, η γλωσσική διδασκαλία συνδέεται άμεσα με τη διδακτική αξιοποίηση του κειμένου. Εξετάζοντας το κείμενο ως ενότητα λόγου, με συγκεκριμένο λειτουργικό ρόλο σε συγκεκριμένα κοινωνικά συμφραζόμενα, το κείμενο δεν είναι μια γραμμική ακολουθία προτάσεων, αλλά έχει τη δική του πολυεπίπεδη οργάνωση. Ερμηνεύεται και αξιοποιείται ως σύστημα αποτελούμενο από ανεξάρτητες αλλά και συνδεόμενες, μεταξύ τους, γλωσσικές υποομάδες (λέξεις, προτάσεις, περιόδους), χαρακτηριζόμενο από γλωσσική συνοχή και νοηματική συνεκτικότητα. Υπ' αυτήν την έννοια το μαθησιακό περιβάλλον θα πρέπει να σχεδιάζεται και να οργανώνεται με τέτοιο τρόπο, ώστε συγκεκριμένα γλωσσικά φαινόμενα να αντιστοιχίζονται με συγκεκριμένες λειτουργίες κειμένων (π.χ. αφήγηση, περιγραφή, διατύπωση επιχειρημάτων). Αναγνωρίζοντας τη σημασία του κειμένου στην κατάκτηση της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας αναμένεται από τους/τις μαθητές/ήτριες, να ανταποκρίνονται στις συμβάσεις του προφορικού και του γραπτού λόγου, τόσο σε κειμενικό επίπεδο (αναφορικό και κατευθυντικό λόγο), όσο και σε λεξικογραμματικό επίπεδο.

Επειδή η χρήση της γλώσσας επιτελεί ένα πλούσιο πλέγμα κοινωνικών λειτουργιών, πρέπει σε συνάρτηση με αυτές να εξετάζεται κατά περίπτωση, ο τρόπος δόμησης του κειμένου και οι λεξικογραμματικές του επιλογές.

Ειδικότερα επισημαίνονται και προτείνονται (με έμφαση για τη(ν) Δ', Ε' & Στ' τάξη):

1. Η αξιοποίηση του κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού να γίνεται με συστηματικό τρόπο και οι αντίστοιχες δραστηριότητες να έχουν προοπτική επέκτασης, εμπλουτισμού, δημιουργικότητας και εμπάθουσας, για να προκληθεί και να οξυνθεί η σκέψη και η κρίση των μαθητών/τριών. Οι δραστηριότητες αυτές δύνανται να στοχεύουν: (α) Στην κατανόηση της κειμενικής λειτουργίας συγκεκριμένων και πιο απαιτητικών γραμματικο-συντακτικών φαινομένων, καθώς το κείμενο είναι ο πυρήνας της επεξεργασίας του γλωσσικού μαθήματος. (β) Στη βαθύτερη εστίαση στις πληροφορίες περιεχομένου οργανώνοντάς τες με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με το είδος τους. (γ) Στην κριτική διερεύνηση των επιλογών της γλώσσας με στόχο τη σταδιακή ανάπτυξη της γλωσσικής επάρκειας και της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης. (δ) Στην εξάσκηση σε τεχνικές πύκνωσης λόγου (π.χ. τίτλοι, πλαγιότιτλοι κ.λπ.) και συγγραφής περίληψης με στόχευση την καλλιέργεια της ικανότητας πύκνωσης και διάκρισης στον λόγο, του πρωτεύοντος και αναγκαίου από το περιττό. (ε) Στη μελέτη και εμπέδωση των τριών επιπέδων γραμματικής (πρότασης, παραγράφου και κειμένου) και ειδικότερα του τρίτου επιπέδου γραμματικής του κειμένου και της επικοινωνίας, δηλαδή ανάπτυξη της συστηματικής αναφοράς στους τύπους των κειμένων, με εστίαση στα δομικά στοιχεία τους και τις λεξικογραμματικές επιλογές, στους δείκτες γλωσσικής συνοχής και νοηματικής συνεκτικότητας, αλλά και στο επίπεδο ύφους. Συνεπώς το κέντρο βάρους της διδασκαλίας της Γραμματικής και του Συντακτικού θα πρέπει να μετατοπιστεί από το επίπεδο της πρότασης στο επίπεδο της παραγράφου και, κυρίως, του κειμένου, λόγω ότι η βασική προσέγγιση στη διδασκαλία της Γραμματικής είναι η κειμενοκεντρική, η οποία εξετάζει τις γραμματικο-συντακτικές επιλογές του κειμένου με βάση τους σκοπούς και το επικοινωνιακό πλαίσιο.

2. Η καλλιέργεια μεταγνωστικών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων αναστοχασμού των μαθητών/τριών μέσω σύγχρονων προσεγγίσεων διδασκαλίας και μάθησης (ομαδοσυνεργατική, επεξεργαστική και διερευνητική μάθηση, διαφοροποιημένη διδασκαλία κ.λπ.). Στο πλαίσιο αυτό επιτυγχάνεται η ενεργοποίηση των σχολικών και εξωσχολικών εμπειριών γραμματισμού των μαθητών/τριών και η αξιοποίηση του γλωσσικού και πολιτισμικού τους κεφαλαίου μέσω της δημιουργίας αυθεντικών περιβαλλόντων χρήσης της γλώσσας στη σχολική τάξη.
3. Η επεξεργασία των κειμένων από διαφορετικά θεματικά πεδία να επιδιώκεται τόσο σε επίπεδο μικροδομής (συντακτικές ή/και λεξιλογικές επιλογές) όσο και μακροδομής (κειμενικά χαρακτηριστικά).
4. Η διδασκαλία του λεξιλογίου πρέπει να ενδυναμωθεί περαιτέρω στη γενικότερη αντίληψη της κειμενοκεντρικής προσέγγισης του γλωσσικού μαθήματος. Αυτό σημαίνει ότι το λεξιλόγιο πρέπει να διδάσκεται σχεδιασμένα και προγραμματικά και να προχωρεί από το απλούστερο και περισσότερο εύληπτο, προς το δυσκολότερο και πιο σύνθετο.

Ως εκ τούτου οι μαθητές/ήτριες να διδάσκονται συστηματικά και μεθοδικά την ανάπτυξη της παραγράφου, την εφαρμογή στρατηγικών οργανωμένης μελέτης των κειμένων και τον τρόπο πύκνωσης λόγου και να επιδιώκεται η γραμματική ικανότητα να καλύπτει το επίπεδο της μορφής, τα επίπεδα της σημασίας (σημασιολογία) και των δεδομένων του περιβάλλοντος (πραγματολογία).

Η παρούσα πρόταση της διδακτέας ύλης αναπτύχθηκε αφενός λόγω αναγκαιότητας να ανταποκριθεί η διδασκαλία του μαθήματος της Γλώσσας στις μεταβαλλόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών και αφετέρου στη διαχείριση του όγκου της ύλης, της ποικιλίας των κειμενικών ειδών και των συνακόλουθων γραμματικοσυντακτικών ή και λεξιλογικών φαινομένων ανά ενότητα, που δεν ευνοεί τους/τις εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τον διδακτικό τους χρόνο, ώστε να εμβάθυνουν στην ανάλυση και επεξεργασία κατανόησης του κειμένου επιτυγχάνοντας την καλλιέργεια της ικανότητας διάκρισης και ορθολογικής διαχείρισης των πληροφοριών από τους/τις μαθητές/τριες.

Οι κοινωνικές αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια οδηγούν σε νέους στόχους και νέα περιεχόμενα, συμβατά με τις διαμορφωθείσες κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαίο να γίνει αναδιάρθρωση και εξορθολογισμός της διδακτέας ύλης, ώστε:

- να εξοικονομηθεί διδακτικός χρόνος για δραστηριότητες που προάγουν τη δημιουργική και κριτική σκέψη των μαθητών/τριών μέσα από τις διαδικασίες της ολιστικής, διερευνητικής/ανακαλυπτικής και κοινωνικής μάθησης, όπως είναι η εκπόνηση βιωματικών σχεδίων εργασίας, η εξοικείωση με το λογοτεχνικό βιβλίο μέσω της ανάγνωσης αυτοτελών λογοτεχνικών έργων ή εκτεταμένων κειμένων (φιλιαναγνωσία), της ουσιαστικής λεξιλογικής ανάλυσης/στέρεας επεξεργασίας της σημασίας των λέξεων,
- να υπάρξει ο αναγκαίος χρόνος για εμβάθυνση στη διδακτέα ύλη και για ομαδοσυνεργατικές διαδικασίες διδασκαλίας που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των γνωστικών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων,
- να δοθεί στους/στις εκπαιδευτικούς η δυνατότητα να σχεδιάσουν τη διδασκαλία τους π.χ. διαφοροποιημένη διδ/λία, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα και διακριτά μαθησιακά χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών της τάξης τους (αλλόγλωσσοι/ες μαθητές/ήτριες, διαφορετικοί μαθήτυποι, μαθητές/ήτριες με μαθησιακές δυσκολίες κ.ά.), αξιοποιώντας διδακτικές προσεγγίσεις που να έχουν αφετηρία τους πολυγραμματισμούς και τα πολυτροπικά κείμενα, με την ένταξη και διερεύνηση επίκαιρων θεματικών ενοτήτων π.χ. που ενδιαφέρουν τους/τις μαθητές/τριες, το άμεσο περιβάλλον τους ή την ευρύτερη κοινότητα, ώστε η μάθηση να ικανοποιεί τις πραγματικές και ποικίλες ανάγκες τους (ανθρωποπλαστική αποτελεσματικότητα και ανθρωποκεντρικός προσανατολισμός),

- να απαλλαγεί η μαθησιακή διαδικασία από την ύλη που επικαλύπτεται είτε κάθετα (από προηγούμενες ή και επόμενες τάξεις), είτε οριζόντια (από άλλα μαθήματα, διαθεματικά),
- να δοθεί διδακτικός χρόνος στους/στις εκπαιδευτικούς για υλοποίηση δραστηριοτήτων ανακεφαλαίωσης, εμπλουτισμού, εμπέδωσης, αναπλαισίωσης της γνώσης και αναστοχασμού,
- να διασφαλιστεί η δυνατότητα στους/στις μαθητές/ήτριες να ολοκληρώνουν τη μαθησιακή διαδικασία στο σχολείο.

Ο προτεινόμενος εξορθολογισμός της ύλης της Γλώσσας εξοικονομεί διδακτικές ώρες, τις οποίες μπορεί ο/η εκπαιδευτικός να τις διαθέσει σε σχέδια εργασίας που να ανταποκρίνονται στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών, στην έρευνα, στην καινοτομία, στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και στην επεξεργασία αυτοτελών λογοτεχνικών κειμένων και για τον λόγο αυτό, δεν απαιτείται η γραμμική επεξεργασία όλων των ενοτήτων. Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κάνει επιλογές στην παρουσίαση των ενοτήτων, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών τους, ώστε να αξιοποιήσει τον χρόνο εποικοδομητικά στην υλοποίηση σχεδίων εργασίας. Τα σχέδια εργασίας μπορούν να αφορμώνται είτε από τα προτεινόμενα θέματα του εγχειριδίου, είτε από τις αναδυόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών/τριών. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται στους/στις εκπαιδευτικούς να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν σχέδια εργασίας τόσο από αυτά που περιλαμβάνονται στους παρακάτω πίνακες όσο και δικά τους, με θέματα που άπτονται των ενδιαφερόντων των μαθητών/τριών και των θεματικών αξόνων των εγχειριδίων.

Επιπλέον, η διδακτέα ύλη έχει ως βασική, αλλά όχι ως αποκλειστική αναφορά τα ισχύοντα σχολικά εγχειρίδια. Ο/η εκπαιδευτικός δύναται να αναζητεί πρόσθετο υλικό για τη διδασκαλία και να ανατροφοδοτεί ανάλογα τον προγραμματισμό και την υλοποίησή της. Ως μαθησιακοί και διδακτικοί πόροι μπορούν να αξιοποιηθούν έγκριτες έντυπες ή/και ηλεκτρονικές πηγές (π.χ. ιστοσελίδες φορέων που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας ή το Υπουργείο Πολιτισμού ή φορέων με αξιόλογο εκπαιδευτικό και πολιτιστικό έργο), κατά την κρίση του/της εκπαιδευτικού και σύμφωνα με τις ανάγκες της τάξης.

Παράλληλα, κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική η διδασκαλία της Λογοτεχνίας με την προβλεπόμενη χρήση του Ανθολογίου ή/και πρόσθετων εκτεταμένων λογοτεχνικών κειμένων και ανάλογου οπτικοακουστικού υλικού για τον εμπλουτισμό της διδασκαλίας, καθώς μπορεί να προσφέρει τις απαραίτητες προεκτάσεις της μάθησης από το μάθημα της Γλώσσας, καλλιεργώντας τη φιλαναγνωσία των μαθητών/τριών. Η εξοικείωση των μαθητών/τριών με το βιβλίο και την ανάγνωση, και η σταδιακή εδραίωση της φιλικής σχέσης τους με το λογοτεχνικό βιβλίο τους/τις βοηθά να αναπτύξουν την κριτική και δημιουργική σκέψη τους, να ενεργοποιούν τη φαντασία τους και την εφευρετικότητά τους, να εμπλουτίζουν την αισθητική τους, να δοκιμάζουν τα συναισθήματά τους καλλιεργώντας παράλληλα πτυχές της συναισθηματικής τους νοημοσύνης, να καλλιεργούν τη γλωσσική τους έκφραση με έμμεσο και βιωματικό τρόπο, και εν τέλει να συγκροτούν ολόπλευρα την προσωπικότητά τους.

Η σύγχρονη παιδαγωγικο-διδακτική προσέγγιση της Λογοτεχνίας γίνεται πρωτίστως μέσω της ανάγνωσης ολόκληρων λογοτεχνικών έργων ή εκτενών κειμένων στα οποία οι χαρακτήρες, η πλοκή, ο χώρος, ο χρόνος και η λογοτεχνικότητα εγείρουν τη φαντασία και προκαλούν το ενδιαφέρον των μικρών αναγνωστών/στριών εξοικειώνοντάς τους/τες συγχρόνως με το λογοτεχνικό βιβλίο και τις κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες. Με αυτόν τον τρόπο προκαλείται η περιέργεια και η φαντασία, καθώς οι μαθητές/τριες παρακολουθούν την εξέλιξη του μύθου. Σταδιακά μετακινούνται από το παρόν στη σχέση με την επόμενη σκηνή, το επόμενο επεισόδιο μέχρι την έκβαση της υπόθεσης και το τέλος του έργου. Συνεπώς προτείνεται η ενασχόληση των μαθητών/τριών με την ανάγνωση εκτενών κειμένων με αυτοτελή περιεχόμενο ή και ολόκληρων βιβλίων-έργων (π.χ. λογοτεχνικών, βιβλίων γνώσεων, κόμικς), κυρίως στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος, με καθοδηγητή και εμπυχωτή τον/την εκπαιδευτικό. Είναι ευνόητο πως τόσο η έκταση των κειμένων όσο και ο

βαθμός γλωσσικής δυσκολίας διαφοροποιούνται ανά ηλικιακή ομάδα και αναγνωστικό επίπεδο των μαθητών/τριών, με την επιλογή μικρών καλογραμμένων βιβλίων με απλή διατύπωση και πλούσια εικονογράφηση για τις μικρές τάξεις και πιο εκτενών, γλωσσικά και νοητικά συνθετότερων, για τις μεγαλύτερες τάξεις. Προτείνεται η ανάγνωση στο σχολείο να συνοδεύεται από συζήτηση, εμβάθυνση στα νοήματα του έργου, δραστηριότητες επέκτασης, δραματοποίηση, τεχνικές δημιουργικής γραφής και, γενικότερα, δράσεις τις οποίες συναποφασίζει η ολομέλεια της τάξης με καθοδηγητή τον/την εκπαιδευτικό. Επιπλέον, οι μαθητές/τριες ενθαρρύνονται να διαβάζουν μόνοι/ες το βιβλίο τους στο σπίτι, με στόχο τόσο την απόκτηση αυτονομίας στην ανάγνωση, επάρκειας ως αναγνωστών/στριών όσο και τη διαμόρφωση της προσωπικής τους άποψης.

Πρόκειται για έναν σημαντικό σκοπό με πολυδιάστατους στόχους, ο οποίος μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την ανασύσταση της τάξης σε μια κοινότητα αναγνωστών/στριών, όπου η πρόκληση των μαθητών/τριών να ανατρέχουν και σε άλλα βιβλία συναφούς θεματικής, παρέχοντας τη δυνατότητα σ' αυτούς/αυτές, σταδιακά, να κατανοούν και να αποδέχονται τη σχετικότητα αλλά και την πολλαπλότητα του περιεχομένου των λογοτεχνικών κειμένων. Με τον τρόπο αυτό, οι μαθητές/ήτριες μπορούν να διατυπώνουν με σαφήνεια τις θέσεις τους, να αιτιολογούν τις απόψεις τους και να επιχειρηματολογούν τεκμηριωμένα, με απώτερο στόχο την καλλιέργεια της κριτικής τους σκέψης και της επιδίωξης της αισθητικής απόλαυσής τους. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται οι εκπαιδευτικοί από την αρχή της σχολικής χρονιάς να μεριμνήσουν για τη(ν):

- Δημιουργία και οργάνωση σχολικών βιβλιοθηκών και στον εμπλουτισμό τους με λογοτεχνικά βιβλία.
- Δημιουργία ευχάριστων χώρων/γωνιών ανάγνωσης και ακρόασης.
- Οργάνωση εκπαιδευτικού σχεδίου βάσει του οποίου θα πραγματοποιείται η ανάγνωση των αυτοτελών λογοτεχνικών βιβλίων/έργων κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους.
- Οργάνωση της κάθε τάξης ως αναγνωστικής ομάδας (καθορισμός συγκεκριμένης ημέρας και ώρας ανάγνωσης στην τάξη, συζήτησης και υλοποίησης σχετικών δραστηριοτήτων).

Διαδραστικά Συστήματα Μάθησης

Οι τεχνικές που ενισχύουν τις χρήσεις του διαδραστικού πίνακα προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της μαθησιακής διαδικασίας, της οργάνωσης της λειτουργίας της τάξης, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της επικοινωνίας και της συνεργασίας στο πλαίσιο της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος.

A) Ανάπτυξη της λεκτικής επικοινωνίας/συζήτησης στην τάξη

Ο διαδραστικός πίνακας είναι κατάλληλος για τη συγκέντρωση δεδομένων και οργάνωση της συζήτησης μέσα στην τάξη. Παρέχει ευκαιρίες για την ανάδυση ερωτήσεων και κινητοποιεί την ανακάλυψη. Ποικίλες τεχνικές δύναται να χρησιμοποιηθούν στην αξιοποίηση πολυτροπικών κειμένων όπως: χρήση εικόνας ή βίντεο για αφόρμηση και έναρξη συζήτησης, χρήση γραπτών παρωθήσεων, καταιγισμός ιδεών (χρήση εννοιολογικής και κριτικής χαρτογράφησης), ταξινόμηση, δραστηριότητες δημιουργίας και επεξεργασίας κειμένου, υποστήριξη κατάλληλων ερωτήσεων με πολυμεσικό υλικό.

B) Μοντελοποίηση, επίδειξη και σχολιασμός/υπομνηματισμός

Ο διαδραστικός πίνακας επιτρέπει τον άμεσο χειρισμό αντικειμένων και των ιδιοτήτων τους, τον υπομνηματισμό σε κάθε τύπο αρχείου (κείμενα, εικόνες, κλπ.), την από κοινού ανάγνωση και συνεργατική γραφή και τη συνεργατική επίλυση προβλήματος. Με βάση τον διαδραστικό πίνακα μπορεί να οργανωθεί η εργασία των μαθητών και των εκπαιδευτικών, κατά την οποία κύριο ρόλο διαδραματίζουν τα χρησιμοποιούμενα λογισμικά και τα εκπαιδευτικά σενάρια που πρέπει να εκπονήσουν εκπαιδευτικοί και μαθητές.

Η χρήση των διαδραστικών πινάκων μπορεί να προσφέρει πλεονεκτήματα στη διδασκαλία του γλωσσικού μαθήματος:

- χρήση ευρέος φάσματος ανοδικών και καθοδικών στρατηγικών διδ/λίας
- αύξηση του κινήτρου για συμμετοχή σε πολύμορφη, δημιουργική και ενδιαφέρουσα μαθησιακή διαδικασία προσφέροντας πολλαπλή ικανοποίηση στους/στις μαθητές/μαθήτριες σε θετικό παιδαγωγικό κλίμα,
- θετική επίδραση σε επίπεδο ενεργοποίησης και προσέλκυσης της προσοχής με την προσφορά εναλλακτικών δραστηριοτήτων,
- ενίσχυση της πολυαισθητηριακής διδ/λίας και του πολυαισθητηριακού χειρισμού προσφοράς δεδομένων, έχοντας υπόψη ότι η παρουσίαση με πολυμέσα διεγείρει την οπτική αντίληψη, ενισχύει την επεξεργασία πληροφοριών σύμφωνα με το γνωστικιστικό μοντέλο μάθησης,
- προσφορά περισσότερων ευκαιριών για συμμετοχή και συνεργασία, και υποστήριξη των προσωπικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών, ενδυνάμωση της συμπερίληψης,
- παροχή της δυνατότητας στους/στις μαθητές/μαθήτριες να επεξεργάζονται παραγωγικά πολύπλοκες έννοιες,
- διευκόλυνση των διαφορετικών μαθησιακών προφίλ των μαθητών/ικανοποίηση των διαφορετικών μαθητύπων καθώς ο εκπαιδευτικός μπορεί με τη χρήση μιας ποικιλίας ψηφιακών και γλωσσικών πόρων να καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες παιδιών,
- ενίσχυση της ικανότητας των μαθητών/τριών στη δημιουργία περισσότερο ελκυστικών παρουσιάσεων προς τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές τους, π.χ. παραγωγή γραπτού λόγου με τη προσυγγραφική, συγγραφική και μετασυγγραφική διαδικασία, αυξάνοντας συγχρόνως το αίσθημα της αυτοπεποίθησης και της παραγωγικής συμμετοχής τους.

Ενδεικτικοί διαδικτυακοί τόποι προς αξιοποίηση

Εκτός από το υπάρχον διδακτικό υλικό (Βιβλίο Μαθητή, Τετράδια Εργασιών), μπορεί να αξιοποιηθεί και το διαδραστικό-εμπλουτισμένο «Βιβλίο του μαθητή» στο «Ψηφιακό Σχολείο» (<http://ebooks.edu.gr>).

Επίσης, για ανάρτηση πολυτροπικών κειμένων που δημιουργούν-παράγουν οι μαθητές/ήτριες (με ενσωμάτωση εικόνων, κινούμενων εικόνων και βίντεο) μπορεί να αξιοποιηθεί η Ψηφιακή Εκπαιδευτική Πλατφόρμα για μαθητές/ήτριες και εκπαιδευτικούς «e-me» του Ψηφιακού Σχολείου (<http://e-me.edu.gr/>).

Επιπροσθέτως, ως διαδικτυακοί πόροι για διδακτική αξιοποίηση αναφέρονται ενδεικτικά οι εξής:

Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. <http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

Πρωτεύας: Εκπαιδευτικά σεναρία για τα γλωσσικά μαθήματα. <http://proteas.greek-language.gr>

Πλατφόρμα «Αίσωπος» - Ψηφιακά Διδακτικά Σεναρία. <http://aesop.iiep.edu.gr>

ΦΩΤΟΔΕΝΤΡΟ. Εθνικός συσσωρευτής εκπαιδευτικού περιεχομένου. <http://photodentro.edu.gr/aggregator>

Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Διάσωσης Σχολικού Υλικού. <http://www.ekedisys.gr>

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. <http://www.pi.ac.cy/pi/index.php?lang=el>

Εθνική Πινακοθήκη. <http://www.nationalgallery.gr/site/content.php>

Παράρτημα

Στο παράρτημα των οδηγιών για το μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας αναπτύσσονται για τους/τις μαθητές/τριες της Ε΄ και Στ΄ τάξης τρία κείμενα για τους/τις μαθητές/τριες της Ε΄ και Στ΄ τάξης με προτεινόμενες δραστηριότητες και εργασίες, για την καλλιέργεια και την ενδυνάμωση της κριτικής σκέψης.

Η κριτική σκέψη αποτελεί ανώτερο είδος σκέψης που χαρακτηρίζεται κυρίως από τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων, τη χρήση αξιολογικών κριτηρίων για την επίλυση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων, από διαδικασίες αξιολόγησης και επιλογής, από δυνατότητες επανεξέτασης, αναθεώρησης, συσχέτισης, μετασχηματισμού,

αυτοδιόρθωσης/αυτοαξιολόγησης και από την εφαρμογή των κανόνων λογικής τεκμηρίωσης και επεξεργασμένου λόγου. Στηρίζεται στη Λογική, η οποία χρησιμοποιεί συλλογισμούς, κρίσεις και επιχειρήματα και απαιτεί δεξιότητες ανάλυσης, σύγκρισης, συνδυασμού, μεταφοράς και σύνθεσης. Η κριτική σκέψη είναι αλληλένδετη με τη δημιουργικότητα και αναπτύσσει μεταγνωστικές ικανότητες.

Για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης οι μαθητές/τριες πρέπει να κατανοούν και να επεξεργάζονται τα δεδομένα και να επιλύουν προβλήματα, να συμμετέχουν ενεργά κάνοντας ερωτήσεις, να εξετάζουν εναλλακτικές εξηγήσεις και λύσεις, να συζητούν και να αιτιολογούν τις θέσεις και τις ιδέες τους για ποικίλα θέματα που τους ενδιαφέρουν και τους απασχολούν (ανάπτυξη διαλεκτικής και ανακαλυπτικής μάθησης).

Η μάθηση πρέπει να οδηγείται από την κατώτερη δομή γνώσης στην ανώτερη μέσω μετασχηματισμών, αναδομήσεων και επεκτάσεων και να οργανώνεται κυρίως με τα ενεργήματα της σκέψης: **ευθύ** [(συμπλεκτικότητα: οι μαθητές/τριες βρίσκουν απαντήσεις στα ερωτήματα: πού, πότε, ποιοι, τι έκαναν (ενέργειες, γεγονότα), ποια τα αποτελέσματα, πώς (τρόπος), γιατί (αιτία), για ποιο σκοπό (κίνητρο), δηλ. διατυπώνεται η θέση της διαλεκτικής], **αντίστροφο** [η σκέψη των μαθητών/τριών κινείται κατά αντίστροφη φορά, από το τέλος στην αρχή και μετασχηματίζει το ευθύ ενέργημα σε αντίστροφο ενέργημα, κάνει αντιστρεψιμότητα. Κύριο επίτευγμα είναι το αντιεπιχείρημα: Τι θα έλεγε κάποιος με αντίθετη γνώμη, Τι θα γινόταν, αν ... (η αντίθεση της διαλεκτικής)], **συνδυαστικό** [η σκέψη των μαθητών κινείται συνδυαστικά, επινοώντας άλλους τρόπους, κάνει συνδυαστικότητα. Κύριο επίτευγμα είναι το επιχείρημα συνδιαλλαγής αντιτιθέμενων απόψεων. Οι μαθητές/τριες βρίσκουν απαντήσεις στο ερώτημα: Πώς αλλιώς; Αναπτύσσονται εναλλακτικές προσεγγίσεις επιτυγχάνεται η αποκλίνουσα νόηση (η σύνθεση της διαλεκτικής)], **ταυτόσημο ή ανάλογο ενέργημα** [η σκέψη των μαθητών ανατρέχει στις προγενέστερες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες και προσπαθεί να βρει όμοιες, παρόμοιες ή ανάλογες καταστάσεις, κάνει αναλογία. Κύριο επίτευγμα είναι το επιχείρημα που αναδεικνύει την ομοιότητα ή την αναλογία των καταστάσεων. Οι μαθητές/τριες βρίσκουν απαντήσεις στα ερωτήματα: Πότε άλλοτε ή πού αλλού είδαμε κάτι όμοιο ή παρόμοιο;] και **ταυτόλογο ή προβλεπτικό ενέργημα** [η σκέψη των μαθητών/τριών κινείται στο μέλλον και προσπαθεί να σκεφθεί τα επακόλουθα ή τις συνέπειες, κάνει πρόβλεψη. Κύριο επίτευγμα είναι το επιχείρημα τεκμηρίωσης προβλέψεων. Οι μαθητές/τριες βρίσκουν απαντήσεις στα ερωτήματα: Τι άλλο;... Τι θα ακολουθήσει;...Τι εκτιμάς ότι θα συμβεί;]

Τελικός σκοπός είναι οι μαθητές/τριες να αποκτήσουν ή να ενδυναμώσουν την ικανότητα της επίγνωσης/ενημερότητας ή της πρόβλεψης του ενεργήματος: τι θα κάνω, πώς, γιατί, κάθε πότε, για ποιο σκοπό, τι ενδεχομένως να συμβεί ενεργοποιώντας με ολιστικότητα τις λειτουργίες της μεταγνώσης: παρακολούθηση, έλεγχος και έκφραση μεταγνωστικών εμπειριών. Ως εκ τούτου οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να επιλέγουν τις κατάλληλες στρατηγικές, να ρυθμίζουν τη συμπεριφορά τους, δίνοντας οδηγίες στον εαυτό τους «τι να προσέξει» επιτυγχάνοντας την αυτοδιόρθωσή τους και να εργάζονται με αυτοέλεγχο.

Ματσαγγούρας, Η. (2003). Στρατηγικές Διδασκαλίας. Η κριτική σκέψη στη Διδακτική Πράξη. Αθήνα: Gutenberg.

Σαλβαράς, Γ. (2020). Παρατήρηση και Αξιολόγηση της Διδασκαλίας. Αθήνα: Γρηγόρη.

Επισημάνση: Στο πλαίσιο του διδακτικού σχεδιασμού οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να αξιοποιήσουν ιστοσελίδες από το διδακτικό υλικό να προβαίνουν σε επανέλεγχο της εγκυρότητάς τους, διότι ενδέχεται ορισμένες από αυτές να είναι ανενεργές ή να οδηγούν σε διαφορετικό περιεχόμενο.

Διδακτέα ύλη (Περιεχόμενο - Διαχείριση και ενδεικτικός προγραμματισμός)

ΜΑΘΗΜΑ/ΤΑΞΗ: ΓΛΩΣΣΑ Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ:

1. ΓΛΩΣΣΑ Α΄ Δημοτικού: *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, Βιβλίο Μαθητή, τεύχος α΄, Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
2. ΓΛΩΣΣΑ Α΄ Δημοτικού: *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, Τετράδιο Εργασιών Μαθητή, τεύχος α΄, Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
3. ΓΛΩΣΣΑ Α΄ Δημοτικού: *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, Βιβλίο Μαθητή, τεύχος β΄, Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
4. ΓΛΩΣΣΑ Α΄ Δημοτικού: *Γράμματα, Λέξεις, Ιστορίες*, Τετράδιο Εργασιών Μαθητή, τεύχος β΄, Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
5. Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων, Α΄ & Β΄ Δημοτικού: Το δελφίνι, Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».
6. Εικονογραφημένο Λεξικό Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού: Το Πρώτο μου Λεξικό, Αθήνα, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».

Επισημανση: Τα σημειωμένα με έντονη γραφή προτείνεται να διδαχθούν σε προαιρετική βάση.

Η πρόταση για παράλειψη ασκήσεων, ενοτήτων καθώς και η προαιρετική διδασκαλία κάποιων άλλων, επιτρέπουν στον/στην εκπαιδευτικό να αφιερώσει περισσότερο χρόνο σε εμπάθυνση ή εξειδίκευση, ανάλογα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών του.

ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗΣ ΥΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΩΡΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΓΛΩΣΣΑΣ Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ		
Διδακτέα ύλη	Προτάσεις για διαχείριση της διδακτέας ύλης	Ενδεικτικός χρονικός προγραμματισμός
<u>ΒΙΒΛΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (Β.Μ.): ΤΕΥΧΟΣ Α΄, ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ (Τ.Ε.): ΤΕΥΧΟΣ Α΄</u>		
<u>ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Α΄ & Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
<i>Γνωριμία με τους ήρωες</i>	Ως έχει	2 ώρες
<i>1η ενότητα: Πού είναι ο Άρης;</i> Πού είναι ο Άρης;	Ως έχει	4-6 ώρες
Προαιρετικά	Τ.Ε: οι ασκήσεις: 2,5 σελ. 9, 3 σελ. 10 και 3 σελ. 14.	
<i>2η ενότητα: Η παρέα</i> Αντίο, θάλασσα Τιτίνα, η κότα	Ως έχει Ως έχει	26-27 ώρες

Πεπόνι, πεπόνι!	Ως έχει	
Ένα χελιδόνι	Ως έχει	
Τάσος, το σαλιγκάρι	Ως έχει	
Ο κύριος με το καπέλο	Ως έχει	
Όλοι στον κήπο	Ως έχει	
Νυχτώνει	Ως έχει	
Ρινόκερος και κόκορας	Ως έχει	
Ιστορίες	Ως έχει	
28η Οκτωβρίου	Ανθολόγιο Α΄-Β΄ τάξης, Κ. Καλαπανίδας, «Η γιορτή του ΟΧΙ» (σελ.124).	
<i>Το παπί</i>	Προτείνεται να γίνουν οι εργασίες στο Τετράδιο Εργασιών. Αν ο χρόνος δεν επαρκεί, μπορεί να παραλειφθεί η διδασκαλία του κειμένου.	
Προαιρετικά	Τ.Ε: οι ασκήσεις: 2 σελ. 27, 4 σελ. 29, 3 σελ. 31 και 4 σελ. 35.	
<u>3η ενότητα: Μια παράσταση στην πλατεία</u> Θέατρο Σκιών	Τετράδιο εργασιών σελ. 39 άσκ. 3: γενικόλογη εκφώνηση χωρίς συγκεκριμένες οδηγίες για την κατασκευή αφίσας.	16-18 ώρες
Μύτη σαν σαλάμι	Βιβλίο μαθητή: το μάθημα (σελ. 48-49) να προσεγγιστεί με ιδιαίτερη προσοχή και ευαισθησία γιατί η παρομοίωση καθώς και το ποίημα του Α. Μόλλα θίγουν σωματικά χαρακτηριστικά. Το ποίημα του Α. Μόλλα να μη διδαχθεί. Η ίδια διδακτική πρόταση ισχύει και για το τετράδιο εργασιών και να μη διδαχθεί η άσκ. 2 σελ. 41.	
Μήλα και καμήλα	Ως έχει	
Γάτα και παπαγάλος	Ως έχει	

<p>Ένα λεμόνι με φτερά</p> <p>Χάσαμε τη γάτα</p> <p>Ένα ζιζάνιο στη ζύμη</p> <p>Στο ζαχαροπλαστείο του Γλυκόσαυρου</p>	<p>Η άσκηση στο βιβλίο μαθητή (σελ. 55) να έπεται και όχι να προηγείται του κειμένου, ώστε ο μαθητής να βρει την απάντηση.</p> <p>Το ποίημα της σελ. 57 στο βιβλίο μαθητή να παραλειφθεί καθώς παραπέμπει σε εμπορικό προϊόν («Λάχανα-χάχανα»). Διαφορετικά, να αναφερθεί η προέλευσή του. Το ίδιο και στο τετράδιο εργασιών σελ. 49 άσκ. 2.</p> <p>Η δεύτερη άσκηση (σελ. 59 βιβλίο μαθητή) δεν έχει λογικό ειρμό σε σχέση με την πρώτη άσκηση.</p> <p>Η πρόταση (σελ. 60 βιβλίο μαθητή) «- Να με!», ενδεχομένως να δημιουργεί στους μαθητές και μαθήτριες της Α΄ τάξης νοηματικές δυσκολίες και συγχύσεις, προτείνεται να αντικατασταθεί σε «- Να, εδώ είμαι».</p> <p>Η διδασκαλία του κειμένου και οι εργασίες στο Τετράδιο εργασιών σ. 52-55 μπορούν να παραλειφθούν. Τα αντίστοιχα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, ως προς την επισήμανση της αποστρόφου μπορούν να επιτευχθούν κατά τη διδασκαλία του μαθήματος <i>Μια Κυριακή του Μάρτη</i> στην Ενότητα 7.</p>	
<p>Προαιρετικά</p>	<p>Τ.Ε: οι ασκήσεις: 3 σελ. 39 και 3 σελ. 43.</p>	
<p><u>4η ενότητα: Το σύννεφο έφερε βροχή</u></p> <p>Μου χαρίζεις την ουρά σου;</p> <p>Με βάρκα και σωσίβιο</p> <p>Μόνος στο σκοτάδι</p> <p>Χωρίς φως</p> <p>Το παράξενο ταξίδι της Συννεφένιας</p>	<p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p>	<p>18-20 ώρες</p>

Ψιχάλες	Ως έχει	
Πουπουλένια σύννεφα	Ως έχει	
Καλά Χριστούγεννα, καλή χρονιά	Ως έχει. Η υποεπνότητα συνδυάζεται επίκαιρες δραστηριότητες από τη Μελέτη Περιβάλλοντος (σελ. 41). Οι εικόνες στη σελ. 76 μπορούν να διδαχθούν διαθεματικά με τα Εικαστικά στην Ενότητα Δ-Ταξίδια στον φανταστικό κόσμο των δημιουργών (σελ. 75-91).	
Προαιρετικά	Τ.Ε.: οι ασκήσεις: 2 σελ. 57, 3 σελ. 61 και 3 σελ. 63.	
<u>Β.Μ.: ΤΕΥΧΟΣ Β', Τ.Ε.: ΤΕΥΧΟΣ Β'</u>		
<u>ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ Α' & Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ</u>		
<i>5η ενότητα: Σκανταλιές</i>		<i>12-14 ώρες</i>
Το καπέλο περπατάει!	Ως έχει	
Ένας καινούριος μαθητής	Ως έχει	
Όλοι στο οικόπεδο	Ως έχει	
Μπλε όνειρα	Οι εικόνες στη σελ. 15 μπορούν να διδαχθούν διαθεματικά με τα Εικαστικά στην Ενότητα Δ-Ταξίδια στον φανταστικό κόσμο των δημιουργών (σελ. 75-91).	
Με πινέλα και φαντασία	Οι εικόνες στη σελ. 17 μπορούν να διδαχθούν διαθεματικά με τα Εικαστικά στην Ενότητα Δ-Ταξίδια στον φανταστικό κόσμο των δημιουργών (σελ. 75-91).	
<i>Οι δυο φίλοι</i>	Ως έχει Δεδομένου ότι οι εργασίες 5, 6, 7 στο Τετράδιο Εργασιών σ. 18 ενδέχεται να παρουσιάσουν δυσκολία για το επίπεδο παραγωγής γραπτού λόγου των μαθητών/ητριών, η διδασκαλία τους μπορεί να παραλειφθεί.	

Προαιρετικά	Τ.Ε: οι ασκήσεις: 2 σελ. 7, 1 σελ. 12 και 1 σελ. 14.	
<p><u>6η ενότητα: Το χαμένο κλειδί</u> Ο παπουτσωμένος χιονόδρακος</p> <p>Μην αγγίζετε! Έχει αγκάθια!</p> <p>Κοντά στο τζάκι</p> <p>Η ευχή</p> <p>Ο θείος Παύλος</p> <p>Για τ' αγγελάκια του ουρανού</p>	<p>Ως έχει</p> <p>Τετράδιο εργασιών, σελ. 23 άσκ. 4, 5-η ονομαστική φράση «χιονένιος πιγκουίνος» περιέχει δύσκολα φωνήματα (δίψηφο σύμφωνο και συνίζηση)- πρέπει να προσεγγιστεί με προσοχή.</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Η άσκηση 1 στο Τετράδιο Εργασιών σ. 28 επειδή αναφέρεται σε προσωπικά δεδομένα προτείνεται να συμπληρωθεί στο σπίτι ή και να παραλειφθεί.</p> <p>Ως έχει</p>	12-14 ώρες
Προαιρετικά	Τ.Ε: οι ασκήσεις: 2 σελ. 23, 1 σελ. 26, και 2 σελ. 30.	
<p><u>7η ενότητα: Καράβια</u></p> <p>Ένα γράμμα για την Ιωάννα</p> <p>Δώρα για την Ιωάννα</p>	<p>Η εργασία 3 στο Τετράδιο Εργασιών σ. 32 προτείνεται να παραλειφθεί, καθώς η συστηματική διάκριση των «πώς» και «πως» μπορεί να γίνει και στη Β' τάξη.</p> <p>Δεδομένου ότι η διδασκαλία του διαζευκτικού «ή» ενδέχεται να προκαλέσει σύγχυση στους/στις μαθητές/ήτριες της Α' τάξης, προτείνεται να παραλειφθεί η διδασκαλία του κειμένου και οι αντίστοιχες εργασίες στο Τετράδιο εργασιών, σ. 34. Ο διαζευκτικός σύνδεσμος «ή» μπορεί να διδαχθεί στη Β' τάξη.</p>	18-20 ώρες

Τι κρύβει το μπαούλο;	Ως έχει	
Καράβια	Ως έχει	
Παιχνίδια που ταξιδεύουν	Προτείνεται η αξιοποίηση του κειμένου στο πλαίσιο υλοποίησης σχεδίων εργασίας. Η διδασκαλία του και οι αντίστοιχες εργασίες στο Τετράδιο Εργασιών μπορούν να παραλειφθούν, καθώς τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα μπορούν να επιτευχθούν στη Β' και Γ' τάξη.	
Το πετροκάραβο	Ως έχει	
Η 25η Μαρτίου	Ως έχει. Μπορεί να συνδυαστεί με τη Μελέτη Περιβάλλοντος («25η Μαρτίου-διπλή γιορτή», σελ. 112).	
Ύμνος εις την Ελευθερία	Ως έχει	
Θούριος	Μπορεί να παραλειφθεί, καθώς η διδασκαλία του μπορεί να γίνει και στη Δ' τάξη (Τεύχος γ', Ενότητα 12.)	
Μια Κυριακή του Μάρτη	Τετρ. εργασιών, σελ. 41, άσκ.4-η παραγωγή γραπτού λόγου θα μπορούσε να συνοδεύεται από καθοδηγητικές ερωτήσεις ή λέξεις-κλειδιά.	
Προαιρετικά	Τ.Ε: οι ασκήσεις: 5 σελ. 33, 3 σελ. 41 και 6 σελ. 42.	
<u>8η ενότητα: Άνοιξη</u>		24-26 ώρες
Η μετακόμιση	Ως έχει	
Η Αγγελική	Αν ο χρόνος δεν επαρκεί, το κείμενο και οι αντίστοιχες εργασίες στο Τετράδιο Εργασιών μπορούν να παραλειφθούν. Τα	

<p>Παίζουμε παντομίμα;</p> <p>Βόλτα στο βουνό</p> <p>Το κοτσύφι</p> <p>Το ημερολόγιο της Μαρίνας</p> <p><i>Γεια σου, κότσυφα</i></p> <p>Πασχαλινό</p> <p>Πασχαλινά κουλούρια</p>	<p>προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα δύνανται να ενταχθούν στη διδασκαλία της Β΄, Γ΄ και Δ΄ τάξης.</p> <p>Ως έχει</p> <p>Σελ. 51 –Το δεύτερο μέρος της 2ης άσκησης θα μπορούσε να περιέχει καθοδηγητικές λέξεις-φράσεις για τη συμπλήρωσή της.</p> <p>Ως έχει</p> <p>Τετράδιο Εργασιών (σ. 52), η εργασία (υπ’ αριθμ. 2), η πρόταση: _____ τα ταξίδια, αν και _____ από τους κυνηγούς, να διαμορφωθεί ως εξής: _____ τα ταξίδια, αν και _____ από τους ανέμους.</p> <p>Ως έχει</p> <p>Σε περίπτωση έλλειψης χρόνου, το κείμενο και οι αντίστοιχες εργασίες στο Τετράδιο Εργασιών (σ. 55-59) μπορούν να παραλειφθούν, καθώς η θεματική επαναλαμβάνεται.</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Οι υποενότητες για το Πάσχα συνδυάζονται με τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στη μελέτη Περιβάλλοντος γι’ αυτή τη γιορτή (σελ. 121).</p>	
<p>Προαιρετικά</p>	<p>Τ.Ε: οι ασκήσεις: 6 και 7 σελ. 44, 3 σελ. 49, 4 σελ. 51 και 3 σελ. 54.</p>	

<p><u>9η ενότητα: Ο κόσμος των βιβλίων</u></p> <p>Στη βιβλιοθήκη</p> <p>Να σας διαβάσω;</p> <p>Το Αλφαβητάρι με τον Ήλιο</p> <p>Θα γράψουμε το δικό μας βιβλίο</p> <p>Έκθεση βιβλίου</p> <p>Αντίο, όνειρά μου</p>	<p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Τετρ. εργασιών, σελ. 70 άσκ. 1 - Θα χρησιμοποιηθούν καθοδηγητικές ερωτήσεις-φράσεις για την καταγραφή ενός ονείρου.</p>	<p>20-22 ώρες</p>
<p>Προαιρετικά</p>	<p>Τ.Ε: οι ασκήσεις: σελ. 63, 64 και σελ. 66-69.</p>	
<p><u>10η ενότητα: Το κοχύλι</u></p> <p>Καλοκαιρινή εκδρομή</p> <p>Ίχνη στην άμμο</p> <p>Η χελώνα Καρέττα Καρέττα</p>	<p>Ως έχει</p> <p>Ως έχει</p> <p>Η διδασκαλία του κειμένου και των αντίστοιχων εργασιών στο Τετράδιο Εργασιών (σ. 76-77) δύνανται να παραλειφθούν. Έχει προηγηθεί η διδασκαλία της παρατακτικής σύνδεσης όμοιων όρων μέσα στην πρόταση. Μπορεί να αξιοποιηθεί, ωστόσο, στο πλαίσιο υλοποίησης σχεδίων εργασίας.</p>	<p>8-10 ώρες</p>

Αρχαίοι μύθοι	Αν ο χρόνος δεν επαρκεί, το κείμενο και οι αντίστοιχες εργασίες στο Τετράδιο Εργασιών (σ. 78) μπορούν να παραλειφθούν. Το κείμενο μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο υλοποίησης σχεδίων εργασίας.	
Η σπηλιά	Ως έχει	
Η μπουρού	Ως έχει	
Τα τζιτζίκια	Μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο υλοποίησης σχεδίων εργασίας.	
Κοχύλι	Μπορεί να αξιοποιηθεί στο πλαίσιο σχεδίων υλοποίησης εργασίας, σε συνδυασμό και με το μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος.	
Προαιρετικά	Τ.Ε: οι ασκήσεις: 1, 2 σελ. 73, 2,3 και 4, σελ. 79, 1,2,3,4 και 5, σελ. 81, 82.	